

Toetuse võib tagasi nõuda ka eraisikult

EVA RÜCKENBERG
PRIA KONTROLLIOSAKONNA JUHATAJA
ASETÄITJA

Tänavune aasta on kaasa toonud märgilise muutuse alusetult makstud toetuste tagasinõudmise menetluspraktikas – ka füüsilised isikud võivad vastutada toetuste tagasimaksmise eest.

Riigikohus esitas juba 2022. aastal Euroopa Kohtule küsimuse, kas alusetult saadud toetuse tagasimaksmist saab nõuda ka füüsilistelt isikutelt, kes eeskirjade eiramises osalesid. Kriminaalasi, mille raames eelotsusetaotlus esitati, käsitles juhtumit, kus ettevõtte esindajad esitasid PRIA-le tahtlikult valeandmeid ja ettevõttele maksti seega Euroopa Liidu (EL) rahastatavaid põllumajandustoe-tusi alusetult.

Euroopa Kohus kujundas seisukoha, põhinedes mitmel määru-sel, mis puudutavad EL-i ühise põllu-majanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning liidu fi-nantshuvide kaitset. Need määru-sed näevad ette, et liikmesriikidel on kohustus nõuda alusetult välja makstud toetus tagasi ja seda võib nõuda mitte ainult toetusesaajatelt (nt ettevõtte), vaid ka isikutelt, kes

“Vastutavate isiku-te ring ei ole piiritletud pettuse toimepane-kuga, vaid üldiselt eeskir-jade eiramises osalemi-sega.

29.02.

käesoleval aastal otsustas Euroopa Kohus, et aluse-tult makstud toetuse taga-simaksmist võib nõuda nii juriidilistelt kui ka füüsilis-telt isikutelt.

on seotud toetuse alusetu saami-sega. Lühidalt öeldes: Euroopa Ko-hus leidis oma veebruaris tehtud otsuses, et Euroopa Maaelu Aren-gu Põllumajandusfondist rahasta-tud ja pettuse teel alusetult saadud toetuse tagasimaksmist võib nõu-da ka teistelt seotud osapooltelt, sh füüsilistelt isikutelt, kes esita-sid tahtlikult valeandmeid toetu-se saamiseks.

Eeskirjade eiramise mõiste tähendab ettevõtja mis tahes te-gevust või tegevusetust, mis kah-justab või kahjustaks EL-i õigust ja millel on negatiivne mõju EL-i finantshuvidele. Seega on nä-ha, et eeskirjade eiramise mõis-te on lai ja hõlmab nii nõuete rikkumist kui ka pettust. Isiku-te ring, kelle suhtes võib haldus-meetmeid ja -karistusi kohaldada, on määratletud kui füüsilised ja juriidilised isikud, kes on eeskirju eiranud, samuti isikud, kes on eira-mises osalenud või kes peavad ta-gama, et eiramisi ei toimuks.

Vastutuskorem lasub laiemal ringil

Lihtsustatult öeldes tähendab see, et lisaks toetusesaajatele või-vad eeskirjade eiramise eest vas-tutada ka teised isikud, kes on rik-kumisega seotud või kelle üles-anne on olnud selliseid rikkumi-si ennetada – näiteks juhatuse lii-ge, koostööpartner või hinnapak-kumise koostaja. Selleks peab aga füüsilise isiku osalus rikkumises olema tuvastatav ja tema panus selgelt kindlaks tehtud. Samuti on oluline tähele panna, et vastutava-te isikute ring ei ole piiritletud pet-

tuse toimepanekuga, vaid üldiselt eeskirjade eiramises osalemisega.

Oluline on mõista, kui eeskirja-de eiramine on kinnitust leidnud, on toetuse saaja kohustatud saa-dud toetuse osaliselt või täielikult tagasi maksuma, olenemata sellest, kas rikkumine oli tahtlik või hooletusest tingitud.

Euroopa Kohtu otsusest lähtu-valt laieneb see kohustus ka füü-silistele isikutele, kes on seotud eeskirjade eiramisega. Otsuseid teevad siiski inimesed, mitte ju-riidilised isikud. Samuti on oluli-ne tähele panna, et kuigi Euroopa Kohtu juhised anti konkreetse kriminaalasi lahendamise raames, tuleb neid järgida ka haldusmenet-lustes, kuna kohtu tõlgendused on siduvad kõigile liikmesriikide koh-tutele ja ametiasutustele.

Nii Euroopa Kohtu¹ kui ka Riikikohtu² otsuste valguses on selge,

et füüsilised isikud peavad edaspi-di arvestama võimalusega, et nad võivad vastutada erinevate taga-järgede eest juhul, kui nad on toe-tuse taotlust koostades eksinud või kasutanud toetuse saamiseks eba-ausaid teid.

Eeskirjade järgimine on kõi-gi toetusesaajate ja nendega seotud isikute kohustus ja ühine vas-tutus. See tähendab, et ettevõtte juhid, esindajad ja teised olulised isikud ei saa toetuste tagasinõud-mise korral vastutusest kõrval-e hoida. See nõuab toetuste taotlemisel ja kasutamisel suuremat tähelepanu ja hoolikust.

Toetuste sihipärane kasutamine tagab maaelu arengu

PRIA pakub võimalusi koos-tööks ja küsimuste esitamiseks. Kui klient kahtleb oma valikutes, vajab kõrvalpilku või mõni info-

kild jääb arusaamatuks, siis tasub julgelt PRIA poole pöörduda – sel-leks on igas maakonnas teenindus-büroo ning igal argipäeval tööta-vad ka infotelefonid.

PRIA eesmärk ja kohustus on tagada, et iga maaelu arengu-ks suunatud euro jagataks õigla-selt ning jõuaks sihipäraselt kas-tutusse. Eeskirjade eiramiste ja alusetult makstud toetuste tõhus tuvastamine ja neile reageerimi-ne on osa sellest tööst. Alusetult saadud toetused tuleb kliendil tagasi maksta ja tagastatud ra-hasummad on võimalik uuesti Eesti maaelu arendamiseks suu-nata. Jätkuv rõhuasetus enne-tustegevustele ja eeskirjade jär-gimisele on oluline, et tagada toe-tuste süsteemi usaldusväärsus ja läbipaistvus.

¹ 29.02.2024 otsus asjas nr C-437/22.

² Kriminaalasi nr 1-20-1599.